

בס"ד, ערב ש"ק לסדר "יודע ציד" תולדות, תשפ"ו

"מעשרין את התבן !"

ומה היא טעותו ? הלוי הגיע אליו, והוא בראותו את הלוי מיהר ונתן לו שיבולים כ"מעשר ראשון" (10% מהתבואה) וזאת עוד קודם שהפריש "תרומה גדולה" לטובת הכהן (שע"פ תקנת חכמים מידה בינונית הינה 2%) – דבר שאינו נכון על פי ההלכה (יש להפריש תרומה לכהן ולאחר מכן מעשר ללוי) – אך המעשר חל.

בעל השדה סיים את דבריו: "אמנם הרווחתי מעט תבואה לעצמי באופן זה של הפרשה כי חסכתי מלתת תרומה גדולה³, אבל זה לא שווה את הפסד מצות ה'יודי מעשרות'!"

מה היו מעשיו של הלוי לאחר מכן ? בעל השדה לא ידע.

הכהן אזור אומץ והמשיך במסעו לביתו של הלוי, ששמח לקראתו וכמובן כיבד אותו במנה יפה ראשון לכולם (רמב"ם פ"ד מכלי מקדש ה"ב), והכהן ניסה לברר מה אירע עם המעשר.

הלוי סיפר: "אומר לך את האמת, באתי לשדה, לא המתנתי עד שבעל השדה יפריד את התבואה בין הגרעינים לתבן ולקחתי את השיבולים כמו שהם. נכנסתי לעיר, והכנתי את השיבולים כדי לתת לכהן את חלק "תרומת המעשר". בעוד אני אורז ומכין עבר המקום רב הקהילה וסיפרתי לו ב'גאווה' על היותי מקיים מצוות ! הרב לא רק שלא התפעל אלא נזף בי על שנחפזתי ליטול מעשר לפני שבעל השדה הפריש 'תרומה גדולה' לכהן, והעונש שלי מפורש בדברי הרמב"ם: "אם (=הלוי) הפריש תרומת מעשר שבולים כמו שנתנו לו, הרי זה כותש ונותן לכהן את הזרע ואת התבן. ומפני מה קנסוהו לכתוש ? מפני שלקח המעשר שבולים והפקיע ממנו תרומה גדולה!"

הכהן הבין שהתבן שבידו אסור באכילה לזרים שאינם כהנים והוא 'תרומה'⁴.

ולשאלתו מדוע הלוי לא הסביר לו מעיקרא את הענין והיה חוסך לו את כל התהליך, השיב לו הלוי שלא עלה בדעתו שהכהן התי"ח לא ידע הלכה מפורשת ברמב"ם וכיון שאסור לאדם לספר על חטאים בין אדם למקום שעשה (רמב"ם, פ"ב מהל' תשובה ה"ה) לא סיפרתי לך – אבל עכשיו נאלצתי לספר לך שמא לא תנהג בתבן קדושת תרומה !

זכינו (בעז"ה בקרוב!) "רוב יושביה עליה" – כלומר רוב עם ישראל נמצא בארץ ישראל¹, ולפיכך הפרשת תרומות ומעשרות חיובה מן התורה². והחקלאים ניגשו לקיים המצוה במרץ ובשמחה.

לביתו של הכהן נכנס אדם ובידו סל והוא הזדהה כבן לוי, ואמר לכהן: "מצוה עלי לתת לך "תרומת מעשר" (10% מכמות המעשר שקיבל מבעל השדה), באתי ממקום רחוק כדי לא להיכשל בנתינה לעם הארץ שהוא "ספק דורס כארי" ואינו אוכל את התרומה בטהרה (סנהדרין צ:). – אבל אתה שאינך עם הארץ ראוי לקבלה והוא הושיט לכהן את הסל ובו התרומה והסתלק.

הכהן הביט בתכולת הסל וראה שהיא כוללת גרעיני תבואה בפני עצמם ותבן (=קש/גבעול של תבואה) בפני עצמו והוא תמה מאד, שהרי התבן שהוא מאכל בהמה כפי שנאמר "וְאֶת־הַתְּבֵן יֹאכְל־הַבְּקָר" (ישעיהו ס"ה כה) – פטור מתרומות ומעשרות (רמב"ם פ"א מתרומות ה"ב) ! ומה יעשה בתבן הזה, האם הוא מותר באכילה לזרים שאינם כהנים ?

מחשבות חלפו בראשו :

✚ שמא הלוי עצמו עם הארץ שאינו יודע שאין להביא תבן לכהן !
✚ שמא הוא עם הארץ ולא שמר על תרומת המעשר בטהרה ?
✚ שמא הוא רוצה לעשות עלי 'רושם' שהוא צדיק גדול שהוא מפריש גם מהתבן, כפי שניסה עֲשׂוֹ להרשים את יעקב בשאלותיו כיצד מעשרים את המלח ואת התבן (רש"י, תולדות כה כז)... ?

הכהן לא התעצל ונסע לשדה ממנה הגיעה התבואה ונפגש עם בעל השדה בניסיון לברר את מה שאירע.

בעל השדה סיפר באנחה שבפעם הבאה בה יאמרו "יודי מעשר" (=שקיים המעשרות כראוי), הוא לא יוכל להצטרף לאומרי הוידוי כיון שהוא טעה !

¹ אכמ"ל כיצד להגדיר "רוב ישראל", מי נכלל וכו'.

² רמב"ם פ"א מתרומות הל' כ"ו. ואכמ"ל אם זה התנאי היחיד, ועיין הר צבי זרעים א' י"ג ד"ה "ובדי".

³ לוי שקדם ונטל מעשר לפני נתינת תרומה גדולה לכהן, פוטר את בעל הבית מנתינת תרומה גדולה

(ועיין דרך אמונה תרומות פ"ג ס"ק קט"ז) ולכן אם יש לבעל השדה כמות של 100 והוא נותן ממנה מעשר ראשון של 10% (כלי נתינת תרומה גדולה מקודם), הוא נפטר מנתינת תרומה גדולה כך שנותנה בידו 90% מהתבואה. אבל אם הוא נותן תחילה 2% לכהן ומהנותר נותן 10% ללוי נותרה בידו 88.2% מהתבואה, כך שיש לו רווח בדבר.

⁴ עיין דרך אמונה שם ס"ק קכ"ד.